

вят арките, които свързват стените с колоните, към него се стремят и великолепните балдахинови сводове, към него се извишават високите 7,40 м колони (табл. XIV, 1 и 2). Тоя купол и камбанарията на църквата са се виждали отдалече. Построена на високо място, църквата е доминирала с купола си и с камбанарията си всички околни сгради. Тя е била по-висока от минаретата на джамиите. Тя се е проектирала в силуета на хълма ясно и отчетливо. Време е било осъзналият се като нация български народ да покаже в архитектурата на града не само съществуването си, но и многобройността си, силата си и желанието си за свобода. Тая цел е преследвал Никола Фичев, като е започнал да издига високо своите църкви. Те са били единствените тогава монументални обществени сгради, които са принадлежали на българския народ, които са били негови, и чрез тях е изразявал той своята воля за живот и за свобода.

Но ние трябва да се спрем повече на сводовете на тази църква. Тия балдахинови сводове Никола Фичев прави три години по-рано и в хана на х. Николй в Търново. Балдахиновите сводове, които познаваме във византийската архитектура („Св. София“ в Цариград, „Св. София“ в София), имат в ъглите си ръбове. Те започват като кръстати сводове, правени с четири сферични части, но навътре ръбовете се губят, сферичните части се съединяват в една елиптична средна повърхност. Балдахиновите сводове на Никола Фичев нямат ръбове и не започват от четирите страни със сферични части (табл. XIV, 2). Всеки един от тях прилича на голямо платно, което четирма души държат за ъглите и което вятърът издува. Техните хубави повърхности той вая като скулптор с чувство за пластична хубост. Те са леки и приличат в „Св. Кирил и Методий“ на корабни платна, леко издути, разстилайки нагоре своите великолепни повърхности. С чувство за пластична хубост вая той и трите апсиди на църквата, които преливат една в друга. Той смъква в плана на апсидите „двойната фичевска кобилица“, с която са увенчани източният и западният фронтон. По трасето на тая елегантна крива той издига апсидите и тяхната единна, много сложна повърхност става гъвкава, пластична (обр. 24). Ние не познаваме в архитектурата подобен ефект от стена, която да притежава до такава степен пластична хубост.

Страничните фасади на „Св. Кирил и Методий“ в Търново не са украсени и затова навярно има причини. Проблемът за външ-

ната украса на сградите продължава обаче да занимава големия майстор. Новата българска монументална архитектура не само трябва да се извишава нагоре, над покрива на къщите, над иглите на минаретата на джамиите, но трябва да има и хубав външен вид. Тя трябва също така да покаже растящото самочувствие на българските народни маси. В 1862 г. Никола Фичев завършва хана на х. Николй на Самоводския пазар в Търново. Мястото е било малко и е опряно на хълм, а майсторът е трябвало да построи много стаи. Старите турски ханища са развити на два етажа около един централен двор. За двор тук е имало много малко място. Ето защо Никола Фичев развива своя хан само в една линия на три етажа и го обляга на хълма, така че от горната улица се влиза направо в третия му етаж (обр. 15—19). Пред редицата от стаи той прави в двата горни етажа тесни галерии, които опира на тънки колони (табл. XI, 2). В ъглите на кубическите капители той скулптира големи хубави листа (табл. X, 2). Корнизите, от които тръгва балюстрадата от железни пръчки, той вие в елиптични линии, така че между колоните се образуват леко издадени барокови балкончета (табл. XI, 2 и XII). Тая любов към елиптичните криви линии и към елиптичните сложни повърхности той проявява във всички детайли на хана—елиптични са арките, които свързват колоните помежду им и тия, които свързват колоните със стената, елиптични са балдахиновите сводове в галериите и балдахиновите сводове в стаите. Над антрето от горната улица той прави и хубав кръстат свод. Колоните са свързани през една и със стената с по две арки под ъгъл, така че между тях се образуват хубави малки триъгълни сводчета (табл. XI, 2). Петите на сводовете в галериите не почват на еднаква височина. Петата на всеки свод на стената лежи по-ниско от срещуположните ѝ над колоните, така че сводът се наклонява към стената и образува една още по-сложна, елегантна и пластична повърхност. Ритъмът на колоните и на аркадите, които се носят, люлее цялата постройка (табл. XII). В стаите на хана, които имат прозорци с железни капаци и железни врати, българските еснафски сдружения са складирали стоките си.

Така в тоя хан Никола Фичев въвежда колоната във външната украса. Той я въвежда не само във фасадата на триетажната сграда, но и във фасадата на входните помещения пред тая сграда долу. Колоната пред тия магазини е сега залепена за стената им. Ко-